

Sygn. akt I ACa 683/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Lucyna Świdierska-Pilis SO del. Lucyna Morys-Magiera (spr.)
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa K. I. (1)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 25 kwietnia 2016 r., sygn. akt I C 39/16,

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda 3 600 (trzy tysiące sześćset) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Lucyna Morys-Magiera	SSA Roman Sugier	SSA Lucyna Świdierska-Pilis
-------------------------------	------------------	-----------------------------

Sygn. akt I A Ca 683/16

UZASADNIENIE

Powód K. I. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w Ł. kwoty 80000zł z ustawowymi odsetkami od dnia 19 listopada 2015r. i kosztami procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu (...)

w wypadku drogowym poniosła śmierć matka powoda B. I., a sprawca wypadku był ubezpieczony w zakresie OC u pozwanego. Na wezwanie powoda pozwany w dniu 24 listopada 2015r. przyznał i wypłacił mu zadośćuczynienie w kwocie 15000zł, które jest niewystarczające. Powód bowiem dorastał w szczęśliwej i kochającej się rodzinie, matka w głównej mierze dbała o niego, zajmowała się domem, ogrodem, gospodarstwem, bowiem ojciec pracował za granicą. Powód był małoletni w dacie śmierci matki, jej śmierć wywołała w nim wstrząs, nie widział już sensu w nauce, zrezygnował z treningów. Jego relacje z matką były bardzo bliskie, stąd cierpienie i krzywda z powodu jej śmierci była wielka i powód oszacował wartość należnego mu zadośćuczynienia na 95000zł, z czego po wypłacie 15000zł, domaga się zapłaty 80000zł.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów procesu wedle norm przepisanych. Pozwany nie kwestionował okoliczności faktycznych przytoczonych w pozwie przez powoda, lecz uznał żądanie za zbyt wygórowane, bowiem w jego ocenie wypłacona dotychczas kwota 15000zł w pełni kompensuje doznaną przez powoda krzywdę. Pozwany nadto zakwestionował datę, od której powód domagał się odsetek ustawowych, wyrażając pogląd, że powinny być zasądzone od daty wyrokowania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2016r. Sąd Okręgowy w Częstochowie orzekł, iż :

1. zasądza od pozwanego (...) S.A. w Ł. na rzecz powoda K. I. (1) kwotę 75 000zł (siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami w wysokości 8 % w stosunku rocznym od dnia 24 listopada 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w wysokości 7 % w stosunku rocznym od dnia 1 stycznia 2016r. i kolejnymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie zmiany ich wysokości do dnia zapłaty;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11 234zł (jedenaście tysięcy dwieście trzydzieści cztery złote) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Poza sporem było, że Sąd Rejonowy w Ł. wyrokiem z dnia 21 maja 2001r., wydanym w sprawie o sygn. II K 31/00, uznał M. B. za winnego spowodowania w dniu (...) wypadku drogowego, w wyniku którego śmierć poniosła matka powoda B. I., to jest przestępstwa z art. 177 § 2 kk. Sprawca został skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary na okres lat 4 tytułem próby.

Nie było kwestionowane, że powód w dniu 19 października 2015r zgłosił żądanie zapłaty od pozwanego zadośćuczynienia z powodu krzywdy wynikającej ze śmierci swej matki w kwocie 100000zł. Pozwany w dniu 24 listopada 2015r podjął decyzję o wypłacie powodowi zadośćuczynienia w kwocie 15000zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód w chwili śmierci matki miał 12 lat, mieszkał z nią i rodzeństwem, a ojciec pracował za granicą. Matka zajmowała się prowadzeniem gospodarstwa rolnego, a także domem, zastępowała dzieciom także ojca. Dzieci ojca widywały rzadko. Matka powoda była wobec dzieci wymagająca, ale i troskliwa. Powód i jego bracia zwracali się do niej, opowiadali o kłopotach w szkole, ona ich wysłuchiwała i motywowała. Chciała, aby zdobyli wykształcenie, pilnowała, by odrabiali lekcje, robiła im posiłki, czekała na powrót ze szkoły. Powód chodził za jej namową na treningi karate. O jej tragicznej śmierci powód i jego bracia dowiedzieli się od jednej z ciotek. Bardzo płakali, odczuwali pustkę, zamknęli się w sobie. Ojciec powoda przez rok nie pracował.

Jak stwierdzono, obowiązki rodziców musiało przejąć rodzeństwo powoda i on sam, dlatego musiał zrezygnować z treningów karate, opuścił się w nauce, nie miał go kto motywować. Po kilku latach ojciec powoda zawarł związek małżeński z inną kobietą, ale powód nigdy nie traktował jej jak matki. Obecnie powód odwiedza grób matki, opowiada o niej swojej żonie i dziecku.

Ustalenia faktyczne Sąd pierwszej instancji oparł na zeznaniach świadków - braci powoda K. I. (2) i G. I., oraz przesłuchaniu powoda, którym dano wiarę, poza tym fragmentem zeznań powoda, w których twierdził, że przestał chodzić na treningi karate, ponieważ przestała go do tego motywować matka. Sąd zważył, iż brat powoda K. I. (2)

zeznał odmiennie, że powód zrezygnował bo nie miał na to czasu, gdyż dzieci musiały prowadzić gospodarstwo rolne, a ojciec był chory. To przekonało Sąd Okręgowy.

Wskazał nadto, że dowody z zeznań świadków – bliskich pokrzywdzonego oraz przesłuchanie powoda są najbardziej miarodajne dla ustalenia rozmiaru krzywdy i cierpienia danej osoby. Za zbędną uznał tu opinię psychologiczną, zwłaszcza, że powód nigdy nie korzystał z pomocy psychologa, a wniosku dowodowego o tej treści nie składano w toku procesu.

Zważył Sąd Okręgowy, iż powód jako podstawę prawną swych roszczeń wskazał art. 24 kc, art. 448 kc i 481 § 1 kc oraz odwołał się do kryteriów ustalania zadośćuczynienia przyznawanego na podstawie art. 445 kc i art. 448 kc. Wskazał, że suma pieniężna przyznana tytułem zadośćuczynienia winna być „odpowiednia”, a o wysokości należnego zadośćuczynienia decyduje rozmiar doznanej krzywdy, bowiem ma ono na celu naprawienie szkody niemajątkowej, wyrażającej się doznaną krzywdą w postaci cierpień nie tylko fizycznych, ale i psychicznych.

Uznał Sąd, że ocena rozmiaru krzywdy i wysokości zadośćuczynienia powinna uwzględniać całokształt okoliczności sprawy, nie wyłączając takich czynników, jak np. wiek poszkodowanego oraz postawa sprawcy, a także zobiektywizowane kryteria oceny, odniesione jednak do indywidualnych okoliczności danego wypadku, rodzaj doznanych przez poszkodowanego obrażeń i rozmiar związanych z nimi cierpień fizycznych i psychicznych, ich nasilenie i czas trwania, nieodwracalność następstw wypadku, szanse na przyszłość, poczucie nieprzydatności społecznej, bezradność życiową, konieczność korzystania ze wsparcia bliskich oraz inne czynniki podobnej natury.

Wskazał, że zadośćuczynienie powinno spełniać też funkcję kompensacyjną, bowiem winno wynagrodzić poszkodowanemu doznane przez niego cierpienia fizyczne i psychiczne i ułatwić przezwyciężanie ujemnych przeżyć.

Sąd Okręgowy przyjął, iż orzekając w przedmiocie zadośćuczynienia pieniężnego także na gruncie art. 23 kc i art. 24 kc w związku z art. 448 kc, tj. za naruszenie dóbr osobistych, musi wziąć pod uwagę kompensacyjny charakter zadośćuczynienia i rodzaj naruszonego dobra. Uznał, że z uwagi na ciężar gatunkowy dobra osobistego w postaci prawa do życia w rodzinie, powinno ono w hierarchii wartości zasługiwać na wzmoczoną w porównaniu z innymi dobrami ochronę. Naruszenie tego dobra stanowi dalece większą dolegliwość psychiczną dla członka rodziny zmarłego, niż w przypadku innych dóbr, a jej skutki rozciągają się na całe życie osób bliskich. Dlatego doznana w tym przypadku szkoda jest bardziej godna ochrony z uwagi na naruszenie dobra wysokiej rangi i w najwyższym stopniu.

Zważył Sąd pierwszej instancji, iż bezpowrotna utrata więzi rodzinnej powoda K. I. (1) z matką, spowodowała u niego głębokie cierpienie i ból, zwłaszcza, że w chwili zdarzenia powód liczył sobie 12 lat, był emocjonalnie bardzo zżyty i wiązał z nią swoje plany na dalsze życie. Matka była jego powiernikiem, pielęgnowała go, wychowywała, wspierała i motywowała. Liczył na jej wsparcie w dalszym życiu. Śmierć matki w chwili gdy powód był dzieckiem, wywołała u niego silne przeżycia psychiczne i emocjonalne, które wywarły wpływ przede wszystkim na jego życie osobiste. Po śmierci matki powód zamknął się w sobie, uciekł w samotność. W tak młodym wieku musiał przejąć prace wykonywane dotąd przez matkę, co nie pozwalało mu cieszyć się dzieciństwem, spokojem, poczuciem bezpieczeństwa. Powód utracił matkę wchodząc w najtrudniejszy okres kształtowania osobowości. Utrata w tym wieku wsparcia matki musiała doprowadzić do rozbicia emocjonalnego i poczucia niepewności i braku stabilizacji. Do dzisiaj powód wspomina matkę, odwiedza jej grób, to potwierdza, że stan żalu po jej śmierci trwa do tej pory, co w zeznaniach potwierdzili bliscy z rodziny powoda.

Podkreślał jednak Sąd Okręgowy, iż obecnie powód założył rodzinę, sam stał się rodzicem i nie może skupiać się na rozpamiętywaniu swojej krzywdy, która jednakże nie jest mniejsza niż u innych osób w związku z podnoszonym przez pozwanego faktem karalności powoda w przeszłości.

W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji uznał za zasadne przyznanie powodowi zadośćuczynienia w wysokości 90000zł, a uwzględniając otrzymaną od pozwanego w toku postępowania likwidacyjnego kwotę 15000zł zasądził tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc i art. 24 kc na rzecz powoda sumę 75000zł. Przyjął, iż taka wysokość zadośćuczynienia jest adekwatna do rozmiaru cierpień psychicznych doznanych przez powoda w związku ze śmiercią

matki, stanowi przy tym ekonomicznie odczuwalną wartość, a jednocześnie nie przekracza granic kompensacyjnej funkcji tego świadczenia i nie prowadzi do jego nieuzasadnionego nadmiernego wzbogacenia się.

W pozostałym zakresie natomiast powództwo oddalono jako zbyt wygórowane.

Zdaniem Sądu Okręgowego nadto zadośćuczynienie za krzywdę, chociaż staje się wymagalne po wezwaniu ubezpieczyciela przez poszkodowanego do spełnienia świadczenia (art. 455 § 1 kc), to jednak norma art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, pozwala na zastosowanie innego terminu początkowego naliczania odsetek od tego świadczenia. Wskazał, iż pismem z dnia 19 października 2015 r. powód zgłosił pozwanej roszczenie o wypłatę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią matki w kwocie 100000zł, zaś decyzją z dnia 24 listopada 2015r. pozwana przyznała na rzecz powoda kwotę 15000zł i w pozostałej części odmówiła wypłaty żądanego zadośćuczynienia.

Stąd zasądając na rzecz powoda zadośćuczynienie w kwocie 75000zł, Sąd pierwszej instancji podstawie art. 448 kc, art. 24 kc, art. 822 § 1 kc, oraz art. 481 § 1 i § 2 kc przyznał odsetki ustawowe od tej kwoty od dnia 24 listopada 2015r., zatem od dnia wydania decyzji odmawiającej wypłaty zadośćuczynienia ponad kwotę 15000zł. W tej bowiem dacie strona pozwana miała już wiedzę o wysokości kwoty żądanego zadośćuczynienia i miała możliwość dobrowolnego zaspokojenia roszczenia powoda, a skoro tego nie uczyniła, to od tego momentu pozostawała w zwłoce z zapłatą, zwłaszcza, że upłynął także 30 dniowy termin do naprawienia szkody.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 kpc z uwzględnieniem, iż powód wygrał proces w niemal 94%, zatem uległ tylko co do nieznaczonej części swego żądania. Na koszty zasądzone na jego rzecz od przeciwnika składają się koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7200zł, 34zł opłat skarbowych od pełnomocnictw oraz opłata od pozwu w wysokości 4000zł.

Apelację od tego wyroku co do rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1 w zakresie zasądzającym kwotę ponad 55000zł oraz w punkcie 3 w całości wniósł pozwany, domagając się jego zmiany i oddalenia powództwa ponad kwotę 55000zł oraz stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu, a także zasądzenia od powoda na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarżący zarzucał naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 448 kc w zw. z art. 24 kc przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż kwotą odpowiednią tytułem zadośćuczynienia w przypadku powoda jest 90000zł, podczas gdy materiał zebrany w sprawie nie uzasadnia przyznania tak dużego świadczenia. Motywował pozwany, iż zasądzona z tego tytułu suma winna być dostosowana do aktualnych stosunków majątkowych, stopy życiowej społeczeństwa i być utrzymana w rozsądnych granicach, których to warunków zasądzone w niniejszej sprawie świadczenie nie spełnia. Podnosił, iż została naruszona zasada ekwiwalentności zadośćuczynienia do doznanej krzywdy i panujących w społeczeństwie warunków.

Zarzucał ponadto naruszenie przepisów postępowania w zakresie art. 233 kpc poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów w części, w której dokonano ustaleń w zakresie relacji łączącej powoda z matką i wpływu jej śmierci na dalsze życie powoda w sytuacji, gdy nie przedstawiono dowodów pozwalających na ustalenie relacji powoda z matką oraz skutków wypadku i zgonu matki dla dalszego życia powoda. Apelujący wskazywał, iż w niniejszej sprawie nie przeprowadzono dowodu z opinii biegłego psychologa czy psychiatry, a jedynie taki środek mógłby uzasadniać ustalenie co do stanu zdrowia psychicznego powoda i jego przeżyć wewnętrznych związanych ze śmiercią matki.

Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanego i zwrot kosztów postępowania odwoławczego

Powód w odpowiedzi wniósł o oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie od niego kosztów zastępstwa procesowego powoda w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych. Na rozprawie apelacyjnej w dniu 8 grudnia 2016r. zastępca pełnomocnika powoda wskazywał, iż jego zdaniem zarzut apelacyjny dotyczący naruszenia przepisów prawa materialnego odnosił się w istocie do sfery ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie była zasadna.

W pierwszej kolejności wypada wskazać, iż stan faktyczny w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia sporu w niniejszej sprawie został ustalony prawidłowo, w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy zaofiarowany przez obie strony postępowania reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników, zaś w szczególności powód wywiązał się z nałożonego na niego obowiązku dowodzenia, zgodnie z treścią art. 6 kc w zw. z art. 232 kpc.

Nie stwierdził ponadto Sąd Apelacyjny zarzucanego w apelacji naruszenia zasady swobodnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, sformułowanej w przepisie art. 233 kpc. Jak już bowiem wyżej wskazano, powód przedstawił środki dowodowe, które należy wskazać na słuszość jego roszczenia co do zasady i wysokości uwzględnionej w zaskarżonym wyroku.

Wypada stwierdzić za Sądem Okręgowym, iż w niniejszej sprawie, dla ustalenia rozmiaru krzywdy i cierpienia doznanej przez powoda będącego jeszcze dzieckiem w związku z nagłą śmiercią jego matki, nie było koniecznym posiłkowanie się dowodem z opinii biegłego lekarza o specjalności czy to psychologicznej, czy też psychiatrycznej. W oparciu o dowód z przesłuchania stron, ograniczony tu do przesłuchania samego powoda oraz o dowód z zeznań świadków – braci powoda, wyczerpująco ustalono te okoliczności, a zważywszy na okoliczności podlegające dowodzeniu należy uznać te środki dowodowe za adekwatne.

Zarówno bowiem powód, jak i jego bliscy, byli odpowiednimi osobowymi źródłami dowodowymi dla ustalenia zarówno więzi pomiędzy będącym jeszcze nastolatkiem powoda a jego matką, jak i przeżyć, które u powoda wystąpiły w związku z jej zgonem, komunikowanych cierpień i odczuwanej krzywdy, widocznych skutków w sferze mentalnej, behawioralnej i pozostałych poziomach życia powoda, które członkowie jego rodziny byli w stanie zaobserwować i przekazać Sądowi.

Nie dostrzegł Sąd Odwoławczy uchybienia zasadzie swobodnej oceny dowodów poprzez dokonanie ustaleń co do rozmiaru doznanych bólu i cierpienia powoda po stracie matki w oparciu o oświadczenia jego i jego bliskich; nie było nadto konieczne ustalanie rozmiaru trwałego uszczerbku na jego zdrowiu psychicznym, dla oceny wysokości należnego z tego tytułu zadośćuczynienia, jak chciałby tego skarżący.

Sąd Apelacyjny nie stwierdził nadto naruszenia przepisów prawa materialnego przy wydawaniu przez Sąd pierwszej instancji kwestionowanego wyroku, co jest zobowiązany badać z urzędu.

Na marginesie wypada w tym miejscu wskazać, iż wbrew stanowisku strony powodowej zaprezentowanemu na rozprawie apelacyjnej, zarzut ten należy do sfery oceny prawnej, nie zaś stwierdzenia stanu faktycznego. Apelujący podnosi jasno w środku zaskarżenia niewłaściwą ocenę rozmiaru należnego świadczenia, wyznaczonego co do wysokości w głównej mierze zakresem krzywdy doznanej przez powoda, która to ocena dokonuje się nie na polu ustaleń co do rzeczywistego stanu rzeczy, lecz poprzez ocenę okoliczności sprawy przez pryzmat zastosowanych w niniejszej sprawie prawidłowo i należyście przytoczonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstaw prawnych.

W szczególności zaś nie doszło do podnoszonego w apelacji pozwanego naruszenia przepisów prawa materialnego w postaci art. 448 kc w zw. z art. 24 kc przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż kwotą odpowiednią tytułem zadośćuczynienia dla powoda w niniejszej sprawie jest suma 90000zł. Podzielić wypada stanowisko Sądu Okręgowego, iż właśnie ta kwota jest adekwatna w odniesieniu do bólu i cierpienia po stronie powoda, będącego jeszcze dzieckiem, spowodowanych śmiercią wiodącego w wychowaniu i opiece rodzica – matki. Nie bez znaczenia jest fakt, iż powód dorastał w rodzinie wielodzietnej, jego ojciec pracował stale za granicą i rzadko bywał w domu, zaś naczelną rolę w życiu dzieci odgrywała siłą rzeczy matka. To na niej spoczywał główny ciężar nie tylko wychowania dzieci, ale i prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz domowego, zaś po jej zgonie obowiązki te spoczęły w większości na powodzie i jego braciach.

Te wszystkie okoliczności, podobnie jak wszelkie skutki utraty rodzicielki dla powoda, zostały prawidłowo przez Sąd Okręgowy ustalone i rozważone przy ustalaniu należnego powodowi zadośćuczynienia.

Wskazać należy, iż Sąd Odwoławczy zobowiązany jest do ingerencji w wysokość zasądzonego z tego tytułu świadczenia jedynie w sytuacji, gdy przyznane świadczenie byłoby w znacznym stopniu niewspółmierne do okoliczności sprawy. Sąd drugiej instancji ma zatem możliwość korekty zasądzonego zadośćuczynienia tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, LEX nr 146356).

Taka sytuacja zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie nie zachodzi.

Z tych to przyczyn oddalono bezzasadną apelację pozwanego na mocy art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego wyrzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc, obciążając przegrywającego pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz wygrywającego powoda. Na koszty te składa się wynagrodzenie pełnomocnika powoda będącego radcą prawnym w wysokości 3600zł, obliczone stosownie do przepisu § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, w brzmieniu sprzed wejścia w życie noweli z dnia 3 października 2016 r. (Dz. U. z 2016r. poz. 1667, z dnia 12 października 2016 r.)

SSO del. Lucyna Morys – Magiera SSA Roman Sugier SSA Lucyna Świdowska - Pilis